

Varför guld?

[first published at mises.se, Oct 2, 2010]

De senaste åren har vi sett ett tilltagande intresse för guld. Hur kommer det sig? Vad finns det för bra förklaringar till det? Är inte guld en "barbarisk relik", som Keynes uttryckte det?

Varför det tilltagande intresset?

En av de vanligaste förklaringarna till det tilltagande intresset för guld är att det fungerar som en hedge mot volatilitet. Med ytterligare ett tillgångsslag i portföljen och om det tillgångsslaget är okorrelerat med andra tillgångsslag så kan man förvänta sig en lägre volatilitet i portföljen. Därmed kommer guldet att ha en stabiliserande inverkan.

En annan vanlig förklaring till det tilltagande intresset för guld är att guldet kan ses som en säker hamn för de som är rädda för alltför hög inflation. Riksbankens mål om 2% inflation är trots allt en historiskt sett mycket hög siffra och blir det än värre ser det verkligen inte bra ut. Guldet med sin monetära historik ses ofta som en garant för stabilitet.

En tredje anledning till det tilltagande intresset är att priset på guld har stigit kraftigt räknat i de flesta av världens valutor. Med en börs som över lag stått still de senaste tio åren blir det naturligt att leta alternativ. Även om guldpriset har stigit mycket uppvisar det fortfarande inga av de bubbeltendenser som vi kan se på grafer från verkliga bubblor. Guldpriset ligger dessutom fortfarande en bra bit under det inflationsjusterade värdet från den senaste stora boomen under 1970- och tidigt 1980-tal.

En fjärde förklaring, som inte är så vanlig, är att guld kan fungera som en försäkring. Att äga och ha guld i sin besittning och lättillgängligt är en säkerhet om något går riktigt fel. Jag har bekanta som flytt till Sverige från krigsområden och som säger att de inte skulle ha kunnat göra det om de inte haft guld att betala med. Det kanske inte behöver vara så drastiskt men om de vanliga pengarna blir mindre och mindre accepterade, mindre och mindre värda eller t o m värdelösa kan det vara extremt bra att ha guld tillgängligt för mat och husrum. I sådana fall duger det inte att sitta på en guldtacka i bankfacket i Schweiz, utan då bör det vara välkända mynt som andra kan acceptera utan krångel. Många ser därför till att ha en årsinkomst i välkända guldmynt hemmavid.

Varför är guld så speciellt?

Med allt detta intresse, vad är det som gör att just guld är så intressant? Varför inte silver, koppar eller platinium? Varför inte diamanter eller något annat?

Det visar sig finnas en rad skäl till varför guld är så speciellt och de flesta skälen är helt naturliga.

För det första är guld en ädelmetall och därmed väldigt beständig. Guld rostar inte, oxiderar inte och sönder inte faller på något sätt. Det medför att guld kan lagras under lång tid på ett relativt enkelt sätt. I stort sett allt guld som har hittats finns därför kvar och är tillgängligt idag.

En annan viktig egenskap hos guld är delbarheten. Man kan enkelt dela upp den i lika stora och helt identiska delar och sedan dessutom smälta ihop dem igen. Det går att upprepa hur många gånger som helst utan större problem. Kan man bara säkerställa renheten så vet man att varje gram är fysiskt detsamma som nästa gram.

De två första egenskaperna medför även en tredje, dvs att guld är relativt enkelt att transportera. Det förstörs inte under transporten, kan inte skadas via stötar, kan formas på ett 'transportabelt' sätt, etc.

Dessa egenskaper öppnar i sin tur även upp för en världsmarknad i guld. Den enda skillnaden mellan guld från ett ställe på jorden till ett annat är renheten, något som idag är tämligen enkelt att korrigera för. Ställ det mot en annan vara som t ex ägg, som inte finns något världsmarknadspris för. Äggen är inte beständiga, knappast delbara eller ens identiska och inte alldeles lätta att transportera. Marknaden blir lokal och det uppstår inget världsmarknadspris, bara en mängd lokala priser.

Guld har många olika användningsområden inom industrin. Guld leder t ex elektricitet mycket bra. Rent guld är så mjukt att det kan formas med händerna och ska vara den mest formbara metallen av alla, mycket elastisk. Ett uns guld kan visst slås ut till en plåt på 3x3 meter eller dras ut till en tråd på 10 mil.

Guld finns tillgängligt i marken på alla sju kontinenter. Det har fått till följd att guld på olika sätt har haft en betydelse på så många olika platser. Många tycker guld är vackert och smyckesindustrin har en stor inverkan på guldets pris och prisets fluktuationer. Exempelvis påverkar bröllopssäsongen i Indien ofta världsmarknadspriset på guld rejält.

Guld som räkneenhet

Men guld är viktigt av andra mindre kända anledningar. En mycket viktig egenskap hos guld, som till stor del följer av de fysiska egenskaperna, är att guld fungerar utmärkt som räkneenhet. Den uppvisar en stabilitet som mycket få andra möjliga räkneenheter kan uppvisa. Här är ett enkelt exempel:

Under första århundradet i Rom tjänade en sekreterare 15 denarii, en föreläsare 12 denarii och ett bud 9 denarii per månad. Översätter vi det till dagens priser i USD blir det ca 33000, 26000 respektive 20000 USD per år. Hur står dessa sig mot dagens inkomster? När jag googlade orden "secretary", "teacher" och "mail delivery" hittade jag typiska siffror som 32000, 28000 respektive 20000 USD per år, dvs en oerhört likhet hos siffrorna. Inte bara nivån utan även relationen mellan yrkena är i stort sett desamma.^{1 2}

Även om det förstås är en hel del osäkerhet i dessa siffror visar det ändå på en oerhörd stabilitet hos guldet som räkneenhet. Bara det att man inom ett enskilt århundrade kan hitta en representativ siffra är anmärkningsvärt, över 2000 år helt unikt. Den svenska kronan har ju tappat mer än 95% av sitt värde sedan Riksbankens monopol trädde i kraft fullt ut 1904. Detta avfärdar också den vanliga missuppfattningen om att vi blir rikare av att alla på en gång tjäna

mer pengar, när vi i själva verket blir rika genom att komma på smartare och billigare sätt att tillverka saker och ting. Den höga inflationen i de vanliga räkneenheterna, dvs kronor eller dollar, döljer detta fundamentala faktum.

Varför är det så viktigt med en stabil räkneenhet? [Ludwig von Mises](#) visade för snart 100 år sedan att inget avancerat samhälle kan fungera utan sunda räkenskaper. Genom att kunna beräkna intäkter och kostnader, vinster och förluster, kan gemene man planera sin tillvaro och bedöma vad medmänniskorna helst verkar vilja ha, både för stunden och längre fram. Miljarder människor planerar sina inköps- och investeringsbeslut på detta vis. Om räkneenheten i sig blir alltför volatil ställer det till en hel del problem av den natur vi kan se omkring oss idag.³

Guldets tillgänglighet – en överraskning?

Men varför är guld så stabilt som räkneenhet? Man kan tro att det är för att guld är så sällsynt. Guld är trots allt rankat som det 58:e mest sällsynta ämnet. Allt guld som någonsin har hittats ryms tydligen i en kub på 20x20x20 meter. Ibland kan man höra att guld inte skulle kunna användas som pengar idag för det finns för många människor och för många varor.

Mot bakgrund av detta tror jag de flesta blir förvånade när de hör att guld lämpar sig så väl som räkneenhet tack vare sin tillgänglighet. Guld är nämligen ett av de mest tillgängliga ämnena på jorden!

Om man ställer mängden tillgängligt guld i relation till den årliga förbrukningen av guld – "stocks-to-flow-ratio" eller "lager-till-flödes-kvoten" – landar den på en siffra runt 60. Det betyder att det befintliga guldet skulle räcka i ca 60 år om inget nytt producerades. Den enda metallen som hamnar i närheten av denna kvot är silver med en kvot på 1,5. Det befintliga silvret räcker i ungefär 1,5 år, att jämför med guldets 60 år. Motsvarande kvot för koppar ligger på 1/3, dvs all befintlig koppar skulle användas upp på ca 4 månader om man inte fick fram mer. Trots att en större mängd stål produceras per timme än vad som man har hittat guld genom historien används stålet snart upp men guldets finns kvar. Guld är i den meningen mer tillgängligt än stål.

Alla vet att ju mer vi har av en vara så tenderar vi att sätta ett lägre värde i genomsnitt på varan, dvs har avtagande marginalnytta. [Carl Menger](#) är fortfarande den som bäst har beskrivit marginalnyttoteorin, även om han gjorde det redan 1871. Guld är den vara som i minst utsträckning uppvisar en avtagande marginalnytta. Marginalnyttan för guld verkar t o m vara i det närmaste konstant, något som kan förklara varför man lägger så mycket energi på att finna mer guld när det redan finns så mycket tillgängligt. Om man hade ekonomiserat lite grand tycker man att det borde räcka med ett mindre lager, men där tycker visst miljarder människor annorlunda.

Det är guldets lättillgänglighet och konstanta marginalnytta som i kombination med de andra naturliga egenskaperna gör att guldet lämpar sig så väl som räkneenhet.

Skuldeliminering

En sista betydande egenskap hos guldets är att det inte finns något som lämpar sig så väl för att eliminera skulder. Detta är av största vikt idag med de berg av skulder som svenskarna i allmänhet har byggt upp de senaste 20-30 åren, ett av få områden Sverige idag ligger i absoluta

världstoppen. Men även internationellt har privatpersoner, företag och regeringar byggt upp gigantiska skuldberg, med USA:s regering i spetsen. Ekonomiskt viktiga länder som Japan, och mindre viktiga som PIIGS-länderna, har regeringar som håller på att gå i konkurs. Många delstater i USA har ställt in betalningarna, t o m Kaliforniens regering med en total BNP som ligger topp tio i världen, och USA:s regering ligger riktigt risigt till.

Hur ska svenskarna kunna betala tillbaka sina skulder? Med Riksbankens sedlar? Men dessa sedlar dyker ju i sin tur upp på skuldsidan på Riksbankens balansräkning. Hur ska Riksbanken i sin tur betala av dessa? Via löften från ECB, Fed eller IMF? Nej, skulderna skulle bara flytta vidare, de försvinner inte. Så hur kan de elimineras?

Det enda sättet att eliminera en skuld är att betala tillbaka med något som samtidigt inte i sin tur är en skuld. Det bör i praktiken vara en sak som är gripbar. Men man kan inte utan vidare betala tillbaka skulder bara genom att erbjuda gripbara saker. Jag tror inte banken accepterar din gamla soffa eller tv utan vidare. Inte heller din bil, din sommarstuga eller ditt hus.

Det måste vara något med rimliga monetära egenskaper, kanske något som man kan addera utan att det ställer till problem med jämförbarhet, värdering, förvaring, transport, finns tillgängligt överallt men som ändå har ett stabilt värde och endast är en ren tillgång, ingen annans skuld. Några kandidater?

Vi har precis läst om en ett ämne som ensamt uppfyller alla dessa kriterier.

Guld är den enda varan som på ett rimligt sätt skulle kunna eliminera dagens skuldberg. Folk i regeringarna i Kina, Ryssland, Nepal, etc har redan fattat galoppen. Hundratals miljoner om inte miljarder individer har redan fattat galoppen. Eller snarare, de har inte glömt bort det eller har inte hjärntvättats till att glömma bort det. De ackumulerar guld. Som en parentes kan jag meddela att den kinesiska staten annonserar i media om att medborgarna bör ha 5% av sina tillgångar i fysiskt guld. Det går att köpa mynt och små tackor överallt i Kina, från flygplatsen till vanliga varuhus. Detsamma gäller i Ryssland och på många andra platser. I väst fortsätter skuldberget att växa, centralbankerna säljer guld och regeringarna gör sitt bästa för att hålla nere guldpriset, trots att de i många fall sitter på stora reserver.

En objektiv slutsats

Skuldberget började växa den dagen den sista kopplingen mellan pengar och guld försvann, dvs den dag 1971 som Nixon ställde in betalningarna och meddelade att dollarn inte längre var konvertibel till guld. Sedan dessa har vi levt med i en värld där skulder inte kan elimineras, bara läggas på hög. Enda sättet att komma undan detta gigantiska problem och börja eliminera skulderna är att återigen börja använda guldet.

Om man summerar alla egenskaperna hos guld går det bara att objektivt dra en enda slutsats – det finns inget som guld på denna planet.

Richard CB Johnsson, www.richardcbjohnsson.net. Läs en intervju med honom [här](#).

¹ En denarius var 4,5 gram guld vid den tidpunkten, och eftersom ett troy ounce motsvarar 31,1 gram och om guldet kostar USD 1250 per troy ounce får vi dessa siffror. Jag hittade samtliga siffror på Internet.

² Efter det att en läsare påpekat att jag hade blandat ihop silver- och gulddenarius räknade jag om siffrorna men slutsatsen om guldets stabilitet kontra allt annat påverkas inte.

³ Men det är en annan historia. Förstörandet eller avskaffandet av räkneenheten leder till kaos, svält och annat hemskt, såsom i Zimbabwe, Kina under kulturrevolutionen, etc. Sanningen i Mises argument erkändes på teoretiska grunder av dåtidens socialister men visade sig även riktigt i praktiken.